

Dzisiejsza klasa średnia społeczeństw szeroko pojętego Zachodu ma swoje korzenie w późnośredniowiecznej i nowożytnej kulturze mieszczańskiej. Decydujące cywilizacyjne znaczenie tej grupy w dzisiejszym świecie jest uzasadnieniem celowości badań jej genezy. Podstawą jej kształtowania w miastach średniowiecza i nowożytności była względna wolność osobista i gospodarcza, realizowane w warunkach samorządności miejskiej, świadomość wspólnoty i odrębności swojej warstwy socjalnej i gminy miejskiej, a także uregulowana prawnie możliwość dziedziczenia majątku – działki mieszczańskiej z domem i warsztatem pracy wraz z niezbędnym zapleczem finansowym. W tych warunkach wykształcił się mieszczański etos pracy, akceptacja zróżnicowania socjalnego i świadomość współodpowiedzialności za losy gminy. Względna stabilność tego systemu owocowały tworzeniem chrześcijańskiej ideologii mieszczańskiej i tym, co moglibyśmy nazwać wyższą kulturą – sztuką (nie tylko sakralną), szkolnictwem i uniwersytetami.

Postawione w projekcie pytania badawcze dotyczą ogólnego profilu i szczegółów tej rzeczywistości w Europie Środkowowschodniej. Jako przedmiot badań przyjęto Pragę i Wrocław – duże miasta związane ze sobą kulturowo. Prześledzone zostaną zjawiska dostępne badaniom archeologicznym i analizie ikonografii z uwzględnieniem źródeł pisanych. Podejmiemy próbę określenia pojęcia luksusu w konkretnych, subiektywnych warunkach obu miast. Wskażemy zjawiska i przedmioty wyróżniające się w kulturze mieszczańskiej na tyle, by można je określić jako luksus. Podejmiemy też próbę określenia znaczenia luksusu w życiu społecznym i gospodarczym. Przeprowadzimy próbę określenia, jakie warunki mieszkania, wyżywienia i dostępu do przedmiotów kultury materialnej możemy uznać za standardowe, nie odbiegające od średniego poziomu życia w mieście. Wyzwaniem badawczym będzie określenie granicy i zakresu ubóstwa w warunkach miasta schyłku średniowiecza i czasów nowożytnych. Największą wartością dla badań warunków egzystencji najuboższych mieszkańców będą miały źródła archeologiczne. Rzadziej są oni bowiem przedstawiani w przekazach ikonograficznych i pisanych.

Punktem wyjścia badań będą koncepcje przedstawione dotychczas w światowej literaturze przedmiotu. Zostaną one skonfrontowane z rzeczywistością odzwierciedloną przez analizę źródeł materialnych, ikonograficznych i pisanych obu badanych miast. Ważną część tych analiz oparta będzie na niepublikowanych dotąd zabytkach. Ich badania przeprowadzone zostaną w oparciu o techniki i metody tradycyjne oraz nowoczesną archeometrię dysponującą specjalistyczną aparaturą naukową.

Badania przeprowadzi interdyscyplinarny, międzynarodowy zespół archeologów, historyków, historyków sztuki i architektury oraz chemików, botaników, zoologów i geografów, czynnych w Pradze i Wrocławiu. Uzyskane wyniki badań zostaną przedstawione w formie cyklu artykułów naukowych odzwierciedlających ważne wątki badań. Przygotowane zostaną także materiały do wydania książki szeroko odzwierciedlającej zrealizowany program.